

UN DIPLOMAT BULGAR LA BUCUREȘTI: GHEORGHİ KALINKOV (1911–1913)*

DANIEL CAIN

(Institutul de Studii Sud-Est Europene/Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)

La sfârșitul anului 1910, „dichisitul și extrem de precautul colonel de stat major” Hristofor Hesapciev este înlocuit din fruntea Legației bulgare de la București de către „bătrânul boem” Gheorghi Kalinkov¹. Părerile despre acest personaj, puțin cunoscut nu doar în România, ci și în Bulgaria, sunt împărțite. Hesapciev este extrem de critic, în memoriile sale, față de activitatea diplomatică a acestui „om lipsit de scrupule” și „dezechilibrat doctor în drept”². Fostul secretar al Legației bulgare de la București, Petăr Neikov, care a lucrat cu ambii miniștri, este însă de altă părere: „membru de seamă al Partidului Democrat, aflat la guvernare, om fără nici un fel de pregătire diplomatică, fără prea multe maniere de salon, însă deștept, cu o gândire sănătoasă și cu un discurs natural, care îi încurca câteodată și pe cei mai remarcabili diplomați”³. Dacă diplomatul și omul politic Grigor Nacioviți îl consideră pe ministrul Gheorghi Kalinkov doar un „știulete” nefolositor⁴, premierul Titu Maiorescu va declara că îi păstrează acestui „onorabil” reprezentant al guvernului bulgar „un fel de recunoștință pentru modul moderat în care d-sa a susținut totdeauna interesele Statului d-sale”⁵. Scurta carieră diplomatică a lui Gheorghi Kalinkov se rezumă doar la postul de la București, într-o perioadă de convulsii în Sud-Estul european, respectiv războaiele balcanice. În acea perioadă, personalul Legației bulgare la București (situată pe strada G. Cantacuzino, nr. 13) este format din cinci persoane: un ministru plenipotențiar, un secretar I, un secretar II, un secretar III și un atașat militar⁶.

* This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS – UEFISCDI, project number PN-II-RU-TE-2012-3-0288.

¹ Petar Nejkov, *Spomeni*, Sofia, Izdatelstvoto na Otečestvenija Front, 1990, p. 151.

² Hristofor Hesapciev, *Amintirile unui diplomat bulgar în România (1905–1910)*, București, Editura Fundației Pro, 2003, p. 230.

³ Petar Nejkov, *Zavčera i včera. Skitsi ot minaloto*, Sofia, Balgarski Pisatel, 1959, p. 140.

⁴ Institut za istoričeski izsledvanija, *Balkanskite vojni 1912–1913 g. Pamet i istorija*, Sofia, Akademično izdatelstvo „Prof. Marin Drinov”, 2012, p. 226.

⁵ *Desbaterile Senatului*, Sesiunea ordinară 1913–1914, Nr. 6/12 decembrie 1913, Ședința de la 4 decembrie 1913, p. 38.

⁶ *Anuarul General al României*, București, 1911, p. 33.

Născut într-un sat din Basarabia (Tvardița), la 6 august 1860, cu studii gimnaziale la Chișinău și stagii universitare la Odesa și Geneva, Kalinkov obține un doctorat în drept la Universitatea din Bruxelles. Stabilizat la Sofia, se dedică unei cariere de avocat, de succes, judecând după averea acumulată. După patru mandate de consilier local, în iunie 1908 este ales deputat în Adunarea Națională de la Sofia⁷. Renunță la cariera parlamentară după doi ani și jumătate, pentru a intra în diplomație. Nu înainte de a veni la București, la sfârșitul verii anului 1910, împreună cu alți doi deputați democrați, „pentru a se orienta în privința condițiilor de viață din capitala română, unde dorea să facă diplomație”. Deși îl cunoșteam de mulți ani, notează ministrul Hesapciev, „el a găsit că este jenant să se întâlnească cu mine”. Părerea șefului Legației bulgare la București despre succesorul său este extrem de proastă, considerând că „doar titlul de doctor indica înalte sale calități diplomatice”. În plus, Hesapciev îl acuză pe Kalinkov că a recurs la o campanie mincinoasă de presă, „prin intermediul a două ziare sofote de șantaj”, pentru a înlesni schimbarea sa din funcție⁸. Numirea lui Gheorghi Kalinkov în fruntea Legației bulgare de la București, la 1/14 decembrie 1910, este în conformitate cu legislația în vigoare, care stipulează că „miniștrii plenipotențari, reprezentanții diplomatici, consulii [...] sunt aleși fie din rândul funcționarilor de carieră, fie dintre persoanele care dețin o situație publică sau politică însemnată”⁹.

Sosirea sa la București coincide cu schimbarea guvernului român, ceea ce amână pentru 7/20 ianuarie 1911 momentul înmânării scrisorilor sale de acreditare, în timpul audienței acordate de regele Carol I¹⁰. Cu acest prilej, noul ministru bulgar la București constata că, în limbaj diplomatic, relațiile bilaterale erau „normale”, însă „nici sincere, nici foarte bune”¹¹.

Pentru a putea pătrunde spiritul unei țări, diplomatul trebuie mai întâi să o cunoască. În memoriile sale, publicate în timpul primei conflagrații mondiale, Gheorghi Kalinkov ne lasă o imagine plastică a realităților românești din Vechiul Regat. Astfel, „țăranii lucrează pământul și muncesc ca sclavii, ciocoi exploatează munca țăranilor și strâng rente îmbelșugate de pe pământurile lor sau câștiguri din exportul alimentelor; aristocrații își petrec timpul în străinătate, ca oaspeți și clienți

⁷ Sursa acestor informații este articolul Mariei Zabunova, disponibil la www.tvarditsa.com/2008/05/tvarditsa-people-george-kalinkov.html, accesat la 30 martie 2014. Informațiile furnizate de autoare legate de data nașterii și a decesului lui Kalinkov sunt însă inexacte. Pentru exactitatea acestora, am recurs la datele menționate pe piatra lui de mormânt, din cimitirul central din Sofia.

⁸ Hristofor Hesapciev, *op. cit.*, p. 226–227.

⁹ Daniel Cain, *Diplomați și diplomație în Sud-Estul european. Relațiile româno-bulgare la 1900*, București, Editura Academiei Române, 2012, p. 82.

¹⁰ Dr. G. Kalinkov, *Romanija i neinata politika spriamo Balgarija (prez 1911–1912 i 1913 god.)*, Sofia, Pečatnitsa Balkan, 1917, p. 3.

¹¹ *Priloženie kum Tom Parvi ot Doklad na parlamentarnata izpitatelna komisija*, Sofia, Daržavna Pečatnitsa, 1918, p. 310.

zeloși, la Nisa, Monte Carlo, Abazzia, San Sebastian, Ostende și în cele mai scumpe localuri pariziene. Cetățenii și partizanii [politici] conduc și se îmbogățesc pe seama averilor statului și a primăriilor, proletarul român intelectual se naște bursier al statului, slujește și trăiește ca funcționar și moare pensionar”¹². Liberalii sunt cei mai lacomi, căutând orice posibilitate de a se folosi de bunurile statului pentru satisfacerea clientelei lor politice. Nu există în țară „instituție publică sau de stat în care să nu se fi creat practica liberală a răsplătirii suplimentare a funcționarului pentru a face sau înlesni un serviciu”, mai precis mituirea acestuia. Conservatorii, bogătași cu educație europeană, se îndeletnicesc cu politica nu din dorința de câștig, ci dezinteresați, „fără beneficii materiale personale, fără gheșefturi și fără a jefui și delapida fondurile de stat și publice”. Acestora li se alătură, în diferite momente, „mici grupări partinice, convinse fiind de fără de rostul unei existențe separate, condamnate fiind să nu ajungă niciodată la putere”¹³, în condițiile în care regele Carol I „nu a permis niciodată ca un al treilea partid să guverneze”¹⁴.

Pentru diplomatul bulgar, Bucureștii reprezintă un „Babilon modern” și „Micul Paris” în toate, mai ales în ceea ce privește moravurile politice și familiale, „stricate și foarte ușoare”. Pentru o asemenea viață, o recunoaște Kalinkov, ai nevoie de „o sănătate de fier, punga plină, nervi tari și un stomac sănătos”. Cu alte cuvinte, Bucureștii reprezintă, mai ales iarna, o destinație pentru „o viață de huzur, distracție, veselie fără margini, logodne, nunți și tot felul de flirturi”, care cu greu poate fi întâlnită și în altă parte. Odată cu venirea primăverii, își aduce aminte același diplomat bulgar, aristocrația bucureșteană își părăsește „minunatele sale palate” și pleacă la moșii, pentru a se îngriji „de însămânțări, seceriș și a strânge veniturile abundente”. Vara, „toată această lume care a irosit atâția bani, forțe și atâta sănătate pentru a duce iarna o viață veselă și încordată în capitală se împrăștie prin stațiuni climaterice, locale și europene, pe la sanatorii, pentru ameliorarea și cârpirea sănătății zdruncinate, pentru următoarea iarnă”. În București, „centrul și oglinda oligarhiei românești”, așa cum îl descrie ministrul Gheorghe Kalinkov, se împletesc „toate amintirile trecutului și toate speranțele viitorului”. Este un oraș „vesel”, cu câteva bulevarde largi și străzi moderne, alături de „străduțe înguste, întortocheate și orientale”. Impozantele clădiri publice și palate, înconjurată de parcuri și grădini înverzite, sunt ridicate printre căsuțele din „vechiul București oriental”. Capitala Vechiului Regat reprezintă „focarul culturii, politicii, științei și artei românești”, unde se intersectează „civilizația europeană, prost înțeleasă și prost aplicată, cu întunericul, ignoranța și indecența Orientului”¹⁵. Diplomatul

¹² Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 7.

¹³ *Ibidem*, p. 44, 52, 55–56.

¹⁴ *Priloženie...*, și urm., p. 309.

¹⁵ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 6–10.

bulgar face trimitere și la imaginea României din epocă. Respectiv, de „singurul stat modern cultural din răsăritul Europei, care nu este stat balcanic (nume ofensator și înjositor pentru ea!)”, de „focar al civilizației occidentale” și de „soare cultural”, în jurul căruia gravitează și de la care își iau lumină „celelalte popoare balcanice înapoiate”. În plus, deși oamenii politici și de cultură români susțin că Vechiul Regat este singurul stat european cu o populație „omogenă, compactă și pur românească, de origine daco-latină”, nu există „oraș, nici sat mai mare” care să nu aibă „un număr mare de bulgari, greci, evrei, nemți etc.” Această falsă impresie este pusă de diplomatul bulgar pe seama șovinismului și lăudăroșeniei românilor, „mari meșteri ai falsificării și răstălmăcirii istoriei și științei”, capitol la care i-ar fi depășit pe greci și pe sârbi, deoarece posedă mai multă îndrăzneală și insistență¹⁶.

Pentru fostul deputat bulgar, România este țara celor mai stridente contradicții politice. Un stat în care Constituția este „o funcție”, regimul electoral – „înșelătorie și corupție”, iar parlamentarismul, „un fals și o minciună perfidă”. „Ea are Constituția cea mai iubitoare de libertate, prin care se proclamă suveranitatea poporului, din care izvorăsc toate puterile, iar în practică masa populară de cinci milioane este exclusă și dată la o parte de oligarhia funciară și privilegiată financiar, astfel încât poporul nu-și poate exercita drepturile sale suverane și să ia parte la guvernare. Dreptul electoral este proclamat ca sfânt și liber însă în realitate, din cauza candidaturilor oficiale, se exercită de către putere, cu o forță brutală, prin influență morală și presiune, prin mită, prin constrângere și amenințare; în general, printr-o largă corupție electorală, în toate direcțiile.” Diplomatul bulgar vizează rolul-cheie pe care îl joacă regele Carol I în a determina rezultatul alegerilor, prin atribuția sa constituțională de a-l numi pe viitorul prim-ministru. În epocă, această practică este acceptată ca normală și necesară, mai puțin de Kalinkov, care consideră că toate puterile statului, în loc să emane de la națiune, conform constituției, sunt de fapt concentrate în mâinile regelui, considerat răspunzător „pentru toate relele, catastrofe politice și economice”, chiar dacă persoana sa este declarată inviolabilă. Din acest considerent, România „nu e doar țara regimului personal, ci o monarhie cu un monarh de fapt absolut și neîngrădit, ai cărui miniștri sunt slugi ascultătoare la Palat, care, la rândul lor, dau ordine servitorilor lor, și mai ascultători și servili, așa cum sunt membrii parlamentului și întreaga adunătură de funcționari și de cei care se hrănesc pe spatele nefericitelor mase populare, fără drepturi și înrobite economic și politic.”¹⁷ Principala vină a regelui Carol I, cel puțin în ochii lui Kalinkov, este faptul că, deși și-a creat renumele unui șef de stat rațional, nu a avut „suficientă înțelepciune și forță” în a stopa „instinctele de jefuitori ale oamenilor politici români”, în special la adresa Bulgariei. Din acest

¹⁶ *Ibidem*, p. 255–257.

¹⁷ *Ibidem*, p. 42–43.

considerent, diplomatul bulgar și-ar fi dorit ca bătrânul rege să mai fi trăit câțiva ani pentru a fi martor al catastrofei campanii militare din toamna anului 1916 și al distrugerii „României moderne (*sic*)” pe care a creat-o. Doar astfel s-ar fi convins de greșeala politică „fatală” săvârșită, alături de cabinetul Maiorescu, în vara anului 1913, prin ocuparea Cadrilaterului și semnarea „scandalosului” Tratat de pace de la București, prin care „Bulgaria a fost crucificată și din nou sfârtecă în bucăți însângerate”¹⁸.

Iată și o scurtă caracterizare a oamenilor politici români pe care ministrul bulgar i-a cunoscut în timpul misiunii sale la București. Un politician care își dorea să fie sincer și deschis, Titu Maiorescu nu era o figură „centrală și puternică” nici în Partidul Conservator, nici în cabinetul său, fiind influențat de alte personalități politice și de stat, mai puternice, care se aflau „lângă el și deasupra sa”. Din acest considerent, politica sa față de Sofia, oricât ar fi fost de sinceră și bulgarofilă, nu era una „stabilă și constantă”. Conduita politică a lui Maiorescu, crede Kalinkov, nu se ghida după propriile principii, ci se rezuma la a pune în practică voința regelui Carol I. Iată de ce premierul român era „bulgarofil, când regele, la presiuni externe și din considerente proprii, era astfel”, pentru a deveni „belicos și bulgarofob”, atunci când Carol I se manifesta la fel de agresiv în privința autorităților de la Sofia, din motive politice sau militare. Mai există presiunile exercitate atât de belicosul său coleg de partid și guvern, „bulgarofobul Nicu Filipescu”, cât și de opoziția liberală, mânăta de aceleași sentimente antibulgărești. Din aceste considerente, observă diplomatul bulgar, Titu Maiorescu a devenit în timpul crizei balcanice „lipsit de personalitate, șovăielnic și nestatornic”. Astfel, deși „om bun”, „profesor erudit” și „remarcabil patriot român”, Titu Maiorescu rămâne în amintirea ministrului bulgar la București ca un om de stat „mărginit”, fără un caracter politic „distinct și stabil”¹⁹. Figură centrală în cabinetul Maiorescu, „în jurul căreia se inaugurează noua orientare a politicii externe românești”, Take Ionescu este unul dintre primii bărbați politici ai țării, însă „fără convingeri politice constante”, care cu „același talent și pricepere” ar fi susținut, în același timp, două puncte de vedere divergente. Partizanii săi politici nu sunt altceva decât niște „transfugi”, fără o credință politică bine definită și „fără nici un fel de scrupule politice și morale”. Existența Partidului Conservator Democrat este justificată doar de personalitatea remarcabilă a șefului ei și, din acest considerent, „nu e necesară nimănui”, cu excepția acelor „transfugi”, mereu în căutare de foloase materiale²⁰. „Ciocoi, bogat și cu mare influență” în Partidul Conservator, „turbulentul” Nicolae Filipescu va pierde șefia acestei formațiuni politice din cauza temperamentului său, în favoarea

¹⁸ *Ibidem*, p. 249.

¹⁹ *Ibidem*, p. 252–254.

²⁰ *Ibidem*, p. 46–51.

„șiretului și fățarnicului” Alexandru Marghiloman. Patriot, orgolios, cu un caracter puternic și o conștiință onestă, Filipescu va juca în timpul primului război balcanic un vădit rol războinic, exercitând, datorită enormei sale influențe în cercurile militare, o „presiune puternică asupra guvernului și bătrânului și bolnavului rege” pentru o intervenție armată în Bulgaria²¹. Există și oameni de stat cinstiți, sinceri patrioți, precum Petre P. Carp, care îi consideră pe liberali vinovați de coruperea țării, în condițiile în care „fără teamă și fără rușine fac politică numai *cu gheșefturi și fac gheșefturi cu politica*”. Liderul liberal Ion I. C. Brătianu, consideră ministrul bulgar la București, nu are „nici mintea, nici voința, nici energia” tatălui său, de la care „a moștenit și perfecționat doar proastele și dăunătoarele sale vederi și apucături politice”²².

Rusia reprezintă adevărata hârtie de turnesol a relațiilor româno-bulgare. „Cea mai puternică ură în România față de Bulgaria a apărut atunci când la noi rusofilia era cea mai puternică, iar cea mai slabă, atunci când rusofobia era puternică”. Pe lângă temerea unei apropieri între Sofia și Sankt Petersburg, Kalinkov observă la români un sentiment de invidie și de teamă ca nu cumva Bulgaria să le amenințe „închipuita hegemonie culturală și politică asupra Orientului”. În primii ani de după Congresul de la Berlin, cât timp Bulgaria era insignifiantă din punct de vedere geografic și demografic, România putea să suporte și „să privească cu îngăduință și bunăvoință la existența acestui stătuțel în miniatură”. Unirea cu Rumelia Orientală, proclamarea independenței și pretențiile teritoriale tot mai evidente la adresa Macedoniei otomane multiplică, în rândul societății românești, sentimentele „de ură, invidie și teamă” față de Bulgaria. Punctul culminant al acestor resentimente, consideră Kalinkov, este atins în timpul primului război balcanic. O Bulgarie Mare, egală ca populație, dar mai întinsă ca suprafață și mai puternică, reprezintă un coșmar pentru autoritățile de la București, decise să împiedice realizarea unui astfel de proiect național. Prin urmare, diplomatul bulgar observă că atitudinea guvernului român față de vecinul de la sud de Dunăre este animată „de astfel de sentimente, de o astfel de mentalitate și de o așa gândire politică”. Este o atitudine împărtășită de toate partidele politice din Vechiul Regat care, în privința politicii externe, manifestă o „unitate remarcabilă, aproape un caracter identic”, după cum constată șeful Legației bulgare la București²³.

Schimbarea de guvern de la Sofia, din martie 1911, și declanșarea primului război balcanic aduc în discuție influența reală a rapoartelor lui Gheorghi Kalinkov asupra decidenților bulgari. Acesta va reproșa ulterior cabinetului Ivan Ev. Gheșov

²¹ *Ibidem*, p. 249–251.

²² *Ibidem*, p. 60.

²³ *Ibidem*, p. 72.

că, în prima jumătate a anului 1912, în plină campanie diplomatică pentru încheierea unei alianțe militare cu statele balcanice, nu a întreprins absolut nimic pentru semnarea unei înțelegeri cu România, în condițiile în care se știa care va fi comportamentul autorităților de la București în eventualitatea unor modificări teritoriale în spațiul sud-est european²⁴. Există o intensă corespondență pe care Kalinkov o poartă cu guvernul său, în care se referă amănunțit la discuțiile avute cu oamenii de stat de la București despre atitudinea pe care o va adopta România în eventualitatea unui conflict în Balcani. Mesajul este exprimat tranșant, încă din aprilie 1912: „În cazul oricărei conflagrații în Balcani, dacă Bulgaria va menține statu quo-ul, România îl va păstra, de asemenea, strict. Însă dacă ea va pune în practică Bulgaria de la San Stefano (proiectul Bulgariei Mari – n.n.), în totalitate sau în parte, românii vor dori, prin toate mijloacele, rectificarea față de noi a graniței lor nenaturale din Dobrogea, într-o măsură mai mare sau mai mică, în funcție de partea pe care Bulgaria o va lua din moștenirea turcească și îmi spun părerea: momentul unei conflagrații poate că este departe, însă mi se pare că, încă de acum, înainte de începerea sa, suntem obligați să ne amintim și să știm că nu putem să ne bazăm pe disponibilitatea României pentru o treabă comună cu Bulgaria, care trebuie să aibă în vedere întotdeauna că, dacă nu va intra la timp într-o înțelegere cu România, va avea la momentul decisiv dacă nu un neprieten clar, atunci cel puțin un adversar îndrăzneț și pretendent la compensații teritoriale pe seama Bulgariei”²⁵.

Unele tatonări, prin intermediul Legației de la București, între premierul Gheșov și omologul său român, Titu Maiorescu, în privința unei înțelegeri bilaterale au loc în iulie 1912, în perioada în care Kalinkov se afla în concediu. Prin intermediul însărcinatului cu afaceri al Legației bulgare, Ivan Ikonov, Gheșov încearcă să-i propună lui Maiorescu încheierea unei înțelegeri între cele două state, înainte de producerea „unui cataclism în Turcia”. Maiorescu declină această propunere, considerând că „nu sunt nevoi imperioase pentru o grabnică înțelegere”, preferând să aștepte evoluția ulterioară a evenimentelor. Ikonov este îndemnat de Gheșov să încerce, doar în nume personal, să afle de la premierul român ce doresc autoritățile de la București în schimbul unei asemenea înțelegeri²⁶.

Ministrul bulgar la București este foarte tranșant în privința lipsei de seriozitate a guvernului său în obținerea unui acord cu România în eventualitatea unui război cu Turcia. Revenit la post, cu puțin timp înainte de decizia guvernului bulgar de a mobiliza armata împotriva Turciei, premierul Gheșov „trebuia să-mi

²⁴ *Ibidem*, p. 95.

²⁵ *Priloženie...*, și urm., p. 312–313.

²⁶ Vezi Ivan Ev. Geșov, *Spomeni iz godini na borbi i pobedi*, Sofia, IK „Sineva”, 2008, s. 194–195; Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 96–97.

dea anumite instrucții special pentru România”. I se cere, în schimb, doar să se delimiteze de declarațiile făcute lui Titu Maiorescu de adjunctul său – un tânăr diplomat care și-a permis în lipsa șefului său să trateze chestiuni care nu sunt de competența sa – și să precizeze că acestea au avut numai un caracter privat. În plus, trebuie să dea asigurări cercurilor de la București că Bulgaria nu are intenția de a declanșa un război, cu atât mai mult cu cât cabinetul Gheșov este cunoscut drept cel mai pașnic guvern de la Sofia²⁷. Dacă premierul Gheșov și-ar fi dorit, într-adevăr, o înțelegere diplomatică și militară cu România – se întreabă diplomatul bulgar – de ce m-a însărcinat să dezavuez discuțiile purtate de Ikonov pe această temă cu autoritățile de la București?²⁸

Cu doar câteva zile înainte de declanșarea ostilităților în Balcani, premierul Titu Maiorescu îl înștiințează pe Kalinkov că, dacă Austro-Ungaria și Rusia „rămân neutre și localizează războiul, fără a se amesteca în nici un fel, România nu va mobiliza, nu va lua parte în nici un fel la război, nu va întreprinde nimic dușmănos împotriva Bulgariei, față de care își va păstra relațiile bune și prietenești”²⁹. Urmare a acestui mesaj, premierul român primește, prin intermediul ministrului bulgar la București, „laude exagerate pentru noi din partea Regelui Ferdinand și a Guvernului Gheșov”³⁰.

În rapoartele sale diplomatice, ministrul Gheorghe Kalinkov redă agitația pe care au provocat-o la București știrile despre succesele neașteptate ale aliaților balcanici, care dau peste cap echilibrul de forțe din această parte a Europei. Impactul evenimentelor asupra oamenilor politici români și a presei boulevardiere a fost atât de puternic, încât capitala a fost cuprinsă de o stare de neliniște și agitație pentru mobilizarea imediată a armatei române și „un amestec activ în focarul balcanic”³¹. În mediile diplomatice începe să se discute tot mai insistent despre o rectificare a graniței româno-bulgare. Alarmat și prins sub presiunea exercitată de opoziție și de o presă exaltată, cabinetul Maiorescu pune multă energie în acțiunile sale pe lângă cancelariile europene. Demersuri reflectate în rapoartele trimise de Gheorghe Kalinkov guvernului său. Se discuta dacă România va intra în război în numele unei rectificări teritoriale sau se va înțelege, pe cale diplomatică, cu guvernul de la Sofia.

Presiunile exercitate pe canalele diplomatice și semnarea armistițiului de la Ceataldja aduc în prim plan necesitatea demarării unor negocieri directe între Sofia

²⁷ *Priloženie...*, și urm., p. 314.

²⁸ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 101.

²⁹ *Doklad na parlamentarnata izpitatelna komisija, Tom Parvi, Vojnata, diplomatičeskata i podgotovka i diplomatičeski pregovori*, Sofia, Daržavna Pečatnitsa, 1918, p. 657.

³⁰ Titu Maiorescu, *România, războaiele balcanice și Cadrilaterul*, București, Editura Machiavelli, 1995, p. 22.

³¹ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 106.

și București. Președintele parlamentului bulgar, Stoian Danev, este însărcinat ca, în drum spre Londra, unde se desfășoară tratativele de pace, să se oprească și la București; pentru explicații, nu pentru negocieri. În decembrie 1912, Danev vine în România în pofida avertismentului transmis de Kalinkov, anume că o astfel de vizită este dăunătoare: unui trimis special i se va ridica chestiunea rectificării granițelor, iar dacă răspunsul urma a fi evaziv „relațiile noastre se vor înrăutăți definitiv, cu consecințe periculoase”³². Politica de tergiversare de către autoritățile de la Sofia, în următoarele luni, a identificării unei soluții pe tema rectificării graniței româno-bulgare va fi sancționată de șeful misiunii diplomatice bulgare la București. Gheorghe Kalinkov este nevoit să constate că, în sânul guvernului de la Sofia, nu există nici măcar doi miniștri care să aibă aceeași părere în privința disputei cu România.

La scurt timp după decizia marilor puteri de a acorda României orașul Silistra, pe fondul unor tensiuni diplomatice tot mai profunde, ministrul Kalinkov își avertizează premierul că a sosit momentul ca Sofia să-și formuleze o poziție clară: fie menținerea unor relații nedefinite și nesigure cu România, fie demararea unor negocieri cu aceasta, pentru o înțelegere mai largă, astfel încât „să ne putem baza pe sprijin și ajutor sigur din partea vecinului nostru, în orice eventualitate și în caz de nevoie și pericol extern”. Doar de noi depinde dacă ne vom folosi de statutul ei de aliată „sau o vom împinge în brațele aliaților noștri”³³. În consecință, Ivan Ev. Gheșov îl însărcinează pe șeful misiunii diplomatice de la București să înceapă negocieri pentru o înțelegere cu România, fără a-i da însă și instrucțiunile necesare. Este ceea ce Kalinkov numește o „diplomație orientală și nesinceră”, după ce s-a convins că Gheșov „niciodată nu a dorit să se înțeleagă cu România, în pofida declarațiilor pe care le-am dat tot timpul guvernului român despre disponibilitatea de a ajunge la o înțelegere cu el”³⁴.

Miniștrii cabinetul Gheșov sunt împărțiți în două tabere: pro și contra unei înțelegeri directe cu România³⁵. De asemenea, cabinetul Maiorescu este împărțit în tabăra pacifiștilor și a celor care au o poziție războinică, precum miniștrii Alexandru Marghiloman și Nicolae Filipescu. Martor la modificarea de atitudine a cercurilor de la București, ministrul Kalinkov face demersuri disperate pentru a-l convinge pe premierul Gheșov de urgența demarării unor negocieri imediate cu România. Spre stupoarea sa, singurul răspuns pe care îl primește de la Gheșov, după câteva zile de tăcere, este că acesta și-a dat demisia, imediat după semnarea Tratatului de pace de la Londra. În acest moment, constată Kalinkov, guvernământii

³² *Doklad na parlamentarnata izpitatelna komisija*, și urm., p. 669.

³³ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 208.

³⁴ *Ibidem*, p. 143.

³⁵ Petar Abrașev, *Dnevnik*, Sofia, Akademično izdatelstvo „Prof. Marin Drinov”, 1995, p. 203.

români s-au infuriat, considerând drept „înșelătorie” atitudinea cabinetului Gheșov³⁶. Premierul bulgar își va justifica cele câteva zile de tăcere prin faptul că a dorit să-i lase mână liberă succesorul său și să nu-i arunce în spate o „obligație vitală față de România”³⁷. Succesorul său este Stoian Danev, un adept al politicii „tonului ridicat”, convins de atitudinea antibulgărească a autorităților de la București³⁸. La auzul acestei vești, miniștrii Titu Maiorescu și Take Ionescu declară, din propria experiență, că este imposibil a se negocia cu noul șef al cabinetului bulgar. Danev, îi declară ministrul român de Interne lui Kalinkov, este cel care m-a transformat din bulgarofil în bulgarofob³⁹.

În cele câteva zile până la formarea noului guvern bulgar, tonul guvernului român se va schimba radical. Mai întâi, Titu Maiorescu avertizează că, dacă bulgarii vor mai târăgăna lucrurile și nu se reunește comisia de delimitare a noii frontiere, decise prin Protocolul de la Sankt Petersburg, „noi ocupăm terenul cedat, militărește”⁴⁰. Apoi, îl înștiințează pe ministrul Kalinkov că, în cazul unui război între Bulgaria și aliații săi balcanici, „România va mobiliza”⁴¹.

În condițiile în care observă că, după schimbarea de guvern de la Sofia, premierul Titu Maiorescu încetează să-i mai ridice chestiunea unei înțelegeri româno-bulgare, Kalinkov îl anunță pe noul șef al diplomației bulgare că „depinde încă de noi să intrăm decisiv în negocieri” pentru o înțelegere cu România. În caz contrar, guvernul de la București va căuta „în altă parte” o alianță, din moment ce Bulgaria nu are nevoie de ajutorul său. Un avertisment cu atât mai important, cu cât atmosfera în rândul cercurilor de la București este evident una antibulgărească și „pentru măsuri militare decisive”. Prin urmare, pe 12/25 iunie 1913, diplomatul bulgar îi cere precizări noului premier Stoian Danev: să renunțe definitiv la negocierile întrerupte sau să le reînnoiască? Și dacă da, în baza căror instrucțiuni?⁴² La telegrama sa, primește un răspuns stupefiant de la Sofia. Premierul bulgar îi comunică lui Kalinkov că este evident că „România urmărește să nu se înțeleagă cu noi în caz de război”, chiar și în schimbul unor concesi, deoarece își dorește „mai întâi să rupă ceva din Bulgaria și pe urmă să se prezinte drept salvatoarea păcii”. Prin urmare, va face toate eforturile pentru a dejuca „această tactică românească”. Danev vrea să afle dacă România este dispusă „să intre într-o uniune vamală cu Bulgaria”, să ajungă la un acord în privința amplasării unui pod peste Dunăre, precum

³⁶ *Priloženie...*, și urm., p. 329.

³⁷ Ivan Ev. Gešov, *op. cit.*, p. 220.

³⁸ Stoian Danev, *Memoari*, Sofia, Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski”, 1992, p. 209.

³⁹ *Priloženie...*, și urm., p. 329.

⁴⁰ Titu Maiorescu, *op. cit.*, p. 120.

⁴¹ *Doklad na parlamentarnata izpitatelna komisija*, și urm., p. 774.

⁴² *Ibidem*, p. 778–779.

și a „acelor mari probleme politice” care vor apărea în Balcani⁴³. Acest demers diplomatic al lui Danev – considerat de Kalinkov a fi nereușit și fatal – a distrus și puținul lucru realizat în relația cu guvernul român, după lungi ezitări și amânări ale cabinetului Gheșov.⁴⁴

Această telegramă este trimisă la București cu mai puțin de 24 de ore înainte ca Bulgaria să-și atace foștii aliați. Acțiunea politico-diplomatică a lui Danev și, anterior, a lui Gheșov s-a bazat, așa cum va constata Kalinkov, pe o argumentație greșită: 1) convingerea că pretențiile românești sunt nedrepte și imorale și, din acest considerent, toată lumea va fi împotriva lor; 2) în caz că românii ne vor ataca, are cine să ne apere⁴⁵. Prilej pentru ministrul Kalinkov de a observa cum „epopeea glorioasă și eroică” a spiritului militar și a patriotismului înălțător al națiunii bulgare s-a soldat cu o catastrofă, din cauza „perfidiei aliaților noștri, a șantajului și jafului României”, precum și a diplomației „incapabile, opace și înguste” a guvernanților de la Sofia⁴⁶.

Lipsa de comunicare dintre guvernul bulgar și Legația de la București devine presantă în momentul în care cabinetul Maiorescu înștiințează Sofia că trupele române vor trece Dunărea. Kalinkov este calificat drept „netrebnic” pentru că și-a permis să-i trimită o telegramă regelui Ferdinand, pentru a-l întreba ce măsuri va lua guvernul bulgar pentru a se apăra de cele 500.000 de baionete românești⁴⁷. Guvernul bulgar, deși în stare de război cu România, nu își recheamă personalul diplomatic al Legației de la București. Kalinkov este nevoit să mai rămână încă câteva zile într-un București extrem de dușmănos, victimă a unui virulente campanii de presă. Abia pe 1 iulie 1913, după ce a primit pașaportul și a predat arhiva Legației misiunii diplomatice a Rusiei la București, Gheorghe Kalinkov poate părăsi alături de colegii săi România, într-un tren special⁴⁸. Aceasta călătorie marchează și sfârșitul celor 30 de luni de carieră diplomatică. Cu excepția mandatului petrecut în fruntea primăriei din Sofia într-o perioadă critică (august 1918 – septembrie 1920), Gheorghe Kalinkov nu mai ocupă nici o funcție publică. Bolnav, se stinge din viață pe 8 aprilie 1926, cu puțin timp înainte de a împlini 66 de ani.

A BULGARIAN DIPLOMAT AT BUCHAREST: GHEORGHI KALINKOV (1911–1913)

Abstract

The short diplomatic career of Gheorghe Kalinkov (1860–1926) was limited to the position he held in Bucharest between 1911–1913, a time of great tensions in the Balkan Peninsula. Appointed

⁴³ *Ibidem*, p. 780–781.

⁴⁴ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 218.

⁴⁵ *Priloženie...*, și urm, p. 345.

⁴⁶ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 231.

⁴⁷ Petar Abrașev, *op. cit.*, p. 372.

⁴⁸ Dr. G. Kalinkov, *op. cit.*, p. 225.

head of the Bulgarian legation without any diplomatic background, the former member of the Bulgarian Parliament, Kalinkov was confronted with the challenges raised by the outbreak of the First Balkan War. Mainly, he had to make use of all his influence to fill the gap between Romania's expectations and Bulgaria's intransigence in respect to the remapping of the common border. Both the memoirs and the diplomatic correspondence of the Bulgarian diplomat reveal not only a clear glimpse in the backstage of the negotiations concerning Romania's attitude during the Balkan Wars, but also a forceful description of the Bucharest's mores.

Keywords: Gheorghe Kalinkov, Bulgarian-Romanian relations, Balkan Wars.